

سازمان تجارت جهانی و آثار آن بر محیط اقتصادی و مالی

نظام‌الدین رحیمیان

مقدمه

پولی و تجاری جدیدی برای تامین نیازهای دوران پس از جنگ شدند.

در این رابطه، اقدامات مختلفی از قبیل گردهمایی بین‌المللی بررسی مسائل تولید و تجارت در سال ۱۹۲۷ زیر نظر جامعه ملل در شهر ژنو، افزایش عوارض واردات محصولات کشاورزی به ایالات متحد در سال ۱۹۲۹، تصویب قانون عوارض واردات در انگلستان در سال ۱۹۳۲، تصویب قانون موافقتنامه‌های تجاری متقابل در کنگره امریکا در سال ۱۹۳۴، تدوین منشور آتلانتیک در سال ۱۹۴۱ و انعقاد موافقتنامه وام و اجاره در سال ۱۹۴۲ صورت گرفت.

در دسامبر ۱۹۴۵ پیشنهاد شد کنفرانسی مرکب از نمایندگان کشورها برای بررسی مسائل مربوط به منع محدودیت‌های کمی و کاهش حقوق گمرکی و به‌طور کلی تاسیس یک سازمان بین‌المللی تجاری^۷ تشکیل شود. این کنفرانس از ۱۸ اکتبر تا ۲۶ نوامبر ۱۹۴۶ در لندن بدون دستیابی به نتیجه برگزار شد. چندی بعد در شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل / اندیشه تشکیل کنفرانسی درباره تجارت بین‌الملل به وجود آمد و کمیته‌ای مرکب از نمایندگان کشورهای امریکا، کانادا، انگلستان، فرانسه و کشورهای بنلوکس (بلژیک، هلند، لوگزامبورگ) مامور تدارک مقدمات آن شدند. این کمیته کار خود را تا ۲۲ اوت ۱۹۴۷، برای تهیه پیشنویس منشور تجارت جهانی ادامه داد. یکی از بخشهای این منشور تجارت جهانی، یک قرارداد ۳۴ ماده‌ای بود که در ۳۰ اکتبر ۱۹۴۷ توسط ۲۳ کشور که عمدتاً کشورهای پیشرفته صنعتی بودند امضا شد. این قرارداد موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت

در دهه پایانی قرن بیستم در شرایط حاکم بر اقتصاد جهانی دو روند اساسی جهانی شدن^۱ و آزادسازی تجاری^۲ را مشاهده می‌کنیم. با توجه به اینکه روند اقتصادی به سوی جهانی شدن پیش می‌رود، در سالهای آینده برای تعیین نام کشور شرکتها با مشکل مواجه خواهیم شد. چگونه یک شرکت می‌تواند امریکایی باشد در صورتی که دلور^۳ تشکیل شده، عملیات تولید و بیشتر کارکنان آن در آسیا هستند، دارای سهامدارانی در سراسر جهان است و بیشتر محصولات خود را به کشورهای اتحادیه اروپا^۴ می‌فروشد؟ آزادسازی تجارت نیز دارای تاثیر قطعی در اقتصاد کشورهاست. منظور از آزادسازی تجاری، برداشتن موانع سر راه تجارت کشورهاست و علل و انگیزه اساسی آن را باید در گسترش بازارها جستجو کرد. یکی از عوامل اساسی این تغییرات جدید که همراه با تغییرات وسیع و سریع فن‌آوری، ارتباطات، حمل و نقل و اطلاعات صورت می‌گیرد موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت^۵ است. در شرایط کنونی، جهانی شدن اقتصاد به نوبه خود موجب گسترش حیطه آزادسازی تجارت در قالب نهاد جدید سازمان تجارت جهانی^۶ شده است.

موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت

پس از جنگ جهانی دوم، اروپا با نابسامانی‌های عظیم اقتصادی روبه‌رو شد. خرابیهای ناشی از جنگ، قدرت اقتصادی و تولیدی کشورها را به شدت کاهش داد و ترکیب و جهت مبادلات بازرگانی را دچار تغییرات وسیعی کرد. به این علت کشورهای صنعتی درصدد پایه‌گذاری نظام مالی،

سازمان یافته و تصمیمات دسته‌جمعی آن است.

فعالیت عمده طرفهای متعاقد مذاکرات تعرفه‌ای و تجاری است که طی آن کشورهای عضو در زمینه تجارت به یکدیگر امتیازاتی اعطا می‌کنند و یا متعهد می‌شوند عوارض گمرکی معینی را افزایش ندهند و برای حل مشکلات تجاری با یکدیگر مذاکره و مشورت کنند.

موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت به‌طور کلی بر مبنای چهار رکن مهم استوار است:

- اصل نبود تبعیض^{۱۱} و تعمیم اصل دولت کامله‌الوداد؛
- کاهش و لازم‌الاجرا کردن تعرفه‌های گمرکی به وسیله مذاکرات مداوم؛

- ممنوعیت استفاده از محدودیتهای مقداری (کمی)؛

- رفع اختلافات تجاری میان کشورهای عضو از راه مشورت.

مذاکرات ادواری موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت

اصلی‌ترین فعالیت موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت انجام مذاکرات تجاری به منظور کاهش تعرفه‌های گمرکی و دیگر موانع تجاری موجود بر سر راه مبادلات بین‌المللی بوده است. از سال ۱۹۴۷ تاکنون هشت دور مذاکرات به شرح زیر بین کشورهای عضو صورت گرفته است.

۱۹۴۷: تاسیس موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت توسط ۲۳ کشور در ژنو؛

۱۹۴۸: موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت وارد عمل می‌شود، نخستین نشست اعضا در هاوانا (دور هاوانا)؛

۱۹۴۹: دومین دور گفتگوها در فرانسه. قریب ۵۰۰۰ تعرفه حذف شد؛ ۱۰ عضو جدید پذیرفته شدند (دور آنسی)؛

۱۹۵۰-۱۹۵۱: سومین دور گفتگوها در انگلستان. ۸۷۰۰ امتیاز تجاری ردوبدل شد و ۴ عضو جدید پذیرفته شدند (دورتورکوی)؛

۱۹۵۶: چهارمین دور گفتگوها در ژنو. تعرفه‌هایی به میزان ۱/۳ میلیارد دلار به قیمت روز لغو شد (دور ژنو)؛

نامیده شد.

هدفهای عمده این موافقتنامه طبق مندرجات مقدمه آن، ارتقای سطح زندگی افراد در کشورهای عضو، فراهم آوردن امکان اشتغال کامل، افزایش درآمدهای واقعی و سطح تقاضا، بهره‌برداری موثرتر از منابع جهانی، گسترش تولید و تجارت بین‌المللی و برداشتن موانع موجود بر سر راه مبادلات بین‌المللی از راه فراهم ساختن زمینه‌هایی مانند کاهش تعرفه‌ها^۸ و سایر موانع تجاری و نیز برطرف کردن تبعیضات تجاری بود. موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت سندی بسیار پیچیده و فنی مشتمل بر ۳۸ ماده و تعداد زیادی ضمیمه و فهرست کالا است.

یکی از مهمترین ابزارهای موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت، اصل دولت کامله‌الوداد^۹ است که رعایت آن از سوی کشورها موجب می‌شود توافقهای تجاری دوجانبه، خصلتی چندجانبه بیابد و همه کشورها از مزایای توسعه تجارت آزاد، بهره‌مند شوند. این اصل مهمترین ابزاری است که برای برطرف کردن تبعیض در جریان واردات و صادرات میان کشورها وجود دارد. به موجب ماده (۱) موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت، هرگونه مزیت، مساعدت، امتیاز و معافیتی که یکی از طرفهای متعاقد^{۱۰} برای یک یا گروهی از کالاهای وارداتی و یا صادراتی عضو دیگر موافقتنامه قائل شود، خودبه‌خود و بدون قید و شرط به کالاهای سایر کشورهای متعاقد تسری پیدا می‌کند. به موجب این اصل، با تمام کشورها رفتاری یکسان می‌شود. این شکل برداشتن تبعیض از اصول مهم موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت است.

موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت واحدی تخصصی و وابسته به سازمان ملل متحد است و از نظر مفهوم دقیق حقوقی یک سازمان محسوب نمی‌شود بلکه به‌عنوان یک راه حل حقوقی، در مجموعه سازمان ملل، تشکیل شده است. در متن موافقتنامه عمومی از دولت‌های عضو به عنوان طرفهای متعاقد نام برده شده است. هنگامی که صحبت از طرفهای متعاقد می‌شود، منظور دولت‌های عضو معینی نیست، بلکه منظور، این نهاد

● موافقتنامه مراکش برای تاسیس سازمان جهانی تجارت؛

● موافقتنامه‌های چندگانه مانند

۱- تجارت کالا

- موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت

- تفاهمنامه و تصمیمات.

۲- تجارت خدمات

- موافقتنامه عمومی راجع به تجارت خدمات^{۱۴}.

۳- حقوق مالکان معنوی.

- موافقتنامه راجع به جنبه‌های مرتبط با تجارت

حقوق مالکیت معنوی^{۱۵}.

● موافقتنامه‌های تجارت چند طرفه.

به این ترتیب، فعالیت‌های آزادسازی تجاری که از

ابتدای قرن بیستم با نوساناتی از سوی کشورهای

پیشرفته صنعتی دنبال می‌شد. پس از جنگ جهانی

دوم به شکل سامان یافته‌تری در چارچوب

موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت و برگزاری

هشت دور مذاکرات تجلی یافت و سرانجام با

امضای سند نهایی دور اروگوئه در فروردین ۱۳۷۳

(آوریل ۱۹۹۴) توسط وزیران کشورهای عضو در

مراکش، بزرگترین موافقتنامه تجاری قون منعقد

شد. دو نتیجه مهم از دور اروگوئه به شرح زیر

است.

گسترده‌شدن پوشش موضوعات مورد توافق. تا

قبل از دور اروگوئه، مذاکرات تجاری شامل اعطای

امتیازاتی در جهت برداشتن موانع تعرفه‌ای و گهگاه

غیر تعرفه‌ای عمدتاً در زمینه کالاهای صنعتی بود.

لیکن پس از دور اروگوئه حوزه‌های کشاورزی،

منسوجات و پوشاک، خدمات و حقوق مالکیت

معنوی در قالب موافقتنامه‌هایی مشمول مقررات و

قوانین آزادسازی شد.

تشکیل سازمان جهانی تجارت از اول ژانویه

۱۹۹۵- این سازمان به‌عنوان مجمعی برای

مذاکرات تجاری، امکان نظارت بر اجرای

موافقتنامه‌ها و پیشبینی سازوکارهایی برای

تضمین اجرای آنها در اختیار اعضا قرار

می‌دهد. با تشکیل این سازمان، تمامی اعضای

موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت به

عضویت آن درآمدند.

۱۹۶۰-۱۹۶۲: مذاکرات به پیشنهاد دیلون وزیر خارجه ایالات متحد برگزار شد. ۴۴۰۰ تعرفه لغو شد (دور دیلون)؛

۱۹۶۴-۱۹۶۷: تعداد زیادی تعرفه صنعتی لغو شد و ۵۰ کشور آن را امضا کردند. دامپینگ^{۱۱} بررسی شد. (دور کندی)؛

۱۹۷۳-۱۹۷۹: با شرکت ۹۹ کشور در کشور ژاپن. نخستین مذاکرات جدی برای لغو موانع تجاری غیر تعرفه‌ای از قبیل یارانه. تعرفه‌های کالاهای ساخته شده در ۹ بازار بزرگ، بین ۴/۷ تا ۷ درصد، کاهش یافت. (دور توکیو)؛

۱۹۸۶-۱۹۹۴: حذف بیشتر تعرفه‌های صنعتی، یارانه‌ای، مجوز و عوارض ورودی. نخستین موافقتنامه‌ها در بخش خدمات و مالکیت معنوی (دور اروگوئه)؛

۱۹۹۵: تاسیس سازمان تجارت جهانی با اختیارات لازم برای حل دعاوی بین کشورهای عضو.

پنج دور اولیه به‌طور گسترده‌ای به محدود کردن تعرفه‌ها پرداخت. اولین دور با حضور ۲۳ کشور روی ۴۵۰۰۰ تعرفه به میزان ۱۰ میلیون دلار اثر گذاشت که حدود ۵۰٪ کل تجارت جهانی بود. این ۲۳ کشور همچنین موافقت کردند تا موافقتنامه‌های عمومی تعرفه و تجارت را رعایت کرده و از عقیم‌ماندن تلاشهایی که برای ایجاد سازمان تجارت بین‌المللی بعمل می‌آید جلوگیری کنند.

دوره‌های بعدی موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت روی محدود کردن تعرفه‌های بعدی متمرکز شده بود. سپس در دور کندی در نیمه دوم دهه ۱۹۶۰ موافقتنامه‌های دامپینگ به تصویب رسید.

در دور توکیو در دهه ۱۹۷۰ در شرایط سخت، گام‌هایی اساسی برای برداشتن محدودیت‌های تعرفه‌ای و نه محدودیت‌های غیر تعرفه‌ای^{۱۳} برداشته شد و سیستم، بهبود یافت. هشتمین دور، دور اروگوئه در سالهای ۱۹۸۶-۱۹۹۴ آخرین و وسیعترین آنها بود و منتهی به سازمان تجارت جهانی شد.

در دور اروگوئه، مجموعه جدیدی از موافقتنامه‌ها به تصویب رسید. اسناد حقوقی اصلی که مورد توافق قرار گرفتند عبارتند از:

ساختار

این سازمان، سازمانی است که از دولتها تشکیل شده است و قسمتهای اصلی تصمیم‌گیرنده آن شوراها و کمیته‌هایی هستند که با حضور اعضای آن تشکیل شده‌اند و دبیرخانه سازمان در ژنو، مسئولیت ارائه خدمات تخصصی، اداری و پشتیبانی شوراها و کمیته‌ها را به عهده دارد.

برخلاف ساختار شکننده موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت، سازمان تجارت جهانی دارای تشکیلاتی دائمی و با قدرتی بسیار فراتر از موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت است. موفقیت سازمان تجارت جهانی به حدی زیاد بوده است که تا دهم ژوئیه سال ۱۹۹۹ تعداد ۱۳۴ کشور به آن پیوسته‌اند و کشورهای بااهمیتی مانند چین و روسیه خواستار پیوستن به آن هستند.

فعاليتها

فعاليتهاي سالهاي اخير سازمان تجارت جهانی درباره موضوعات اساسی زیر بوده است:

انجام مذاکرات

مذاکره درباره فرایند ارتباط از راه دور و فن‌آوری اطلاعات در اوایل ۱۹۹۷ پایان یافت و مذاکره درباره خدمات مالی در دسامبر ۱۹۹۷ به پایان رسید. اکنون، سازمان تجارت جهانی در حال آماده‌سازی موافقتنامه‌های بزرگ بعدی است که از پایان سال ۱۹۹۹ شروع می‌شود و شامل خدمات و کشاورزی می‌باشد. اعضای سازمان تجارت جهانی قرار است در سومین کنفرانس وزیران^{۱۶} که از ۳۰ نوامبر الی ۳ دسامبر ۱۹۹۹ برگزار خواهد شد، درباره سایر موضوعاتی که در ماههای آینده مورد بحث قرار خواهد گرفت تصمیم بگیرند.

بررسی موافقتنامه‌های سازمان تجارت جهانی

اخیراً شوراها و کمیته‌های مختلف سازمان، قسمتهای مختلف موافقتنامه را مورد بررسی قرار می‌دهند. برای مثال، کمیته موافقتنامه‌های تجاری محلی^{۱۷} قسمتهایی از موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت در سال ۱۹۴۷ را مورد بررسی قرار داد. نمونه دیگر بررسیهای به عمل آمده، تنظیم مذاکرات آینده است که اخیراً قسمت تنظیم

چرا موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت جای خود را به سازمان تجارت جهانی داد؟

تا قبل از دور اروگوئه موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت همواره سازمانی موقت و فاقد اساس قانونی ثابت بود و فقط با تجارت سروکار داشت. در دور اروگوئه در سالهای ۱۹۸۶ تا ۱۹۹۴ موضوع ایجاد سازمان تجارت جهانی مورد بحث و بررسی و تصویب قرار گرفت. هدف از ایجاد سازمان تجارت جهانی به وجود آوردن سازمانی بین‌المللی و دارای شخصیت حقوقی بود که تمام موضوعات تجاری را زیر پوشش خود قرار دهد. بنابراین موافقتنامه تعرفه و تجارت که موافقتنامه کالاهای تجاری بود، به صورت قسمتی از موافقتنامه سازمان تجارت جهانی درآمد.

سازمان تجارت جهانی هدفها

سازمان تجارت جهانی تنها سازمان بین‌المللی ناظر بر قوانین تجارت بین‌المللی است و هدف از تشکیل آن این است که براساس سیستمی قانونمند، انجام فعالیتهای تجاری بین کشورها تسهیل شود و توافقهای تجاری دولتها با انجام مذاکره و گفتگو بین آنها صورت گیرد.

موافقتنامه تاسیس سازمان جهانی تجارت در مقدمه، هدفهای موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت را تکرار می‌کند. این هدفها عبارتند از: بهبود سطح زندگی و درآمدها، تضمین اشتغال کامل، گسترش تولید و تجارب و استفاده بهینه از منابع جهانی.

وظایف

- اجرا، اداره و کارکرد اسناد حقوقی دور اروگوئه و هرگونه موافقتنامه‌های جدیدی که ممکن است در آینده مورد مذاکره قرار گیرد؛
- تشکیل مجمعی برای مذاکرات بیشتر درباره موضوعات موافقتنامه‌ها و موضوعات جدیدی که در چارچوب اختیاراتش قرار می‌گیرد؛
- حل و فصل اختلاف‌نظرها در میان کشورهای عضو؛
- انجام بررسیهای ادواری سیاستهای تجاری کشورهای عضو.

مذاکرات^{۱۸} این وظیفه را به عهده گرفته است.

است:

- آثار ناشی از اجرای اصل نبود تبعیض و اصل عمل متقابل^{۲۰} در کاهش تعرفه‌ها و ممنوعیت سهمیه‌بندی و جلوگیری از دامپینگ برای تمام کشورهای عضو؛
- مشاوره و مذاکره برای ایجاد تجارت آزادتر در جهان و افزایش حجم فعالیت‌های تجاری؛
- تخصیص بهتر منابع اقتصادی کشورها؛
- تسهیل دستورعمل‌ها و اسناد تجاری؛
- تشویق کشورها برای کاهش سازمان‌های دولتی؛
- به‌کارگیری روش‌های تجاری که دارای قابلیت پیشگویی بهتری از جهان هستند.

تداوم گفتگوها

از سال ۱۹۹۵ (سال تاسیس) سازمان تجارت جهانی تاکنون، بیش از ۱۵۰ موضوع در آن مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. مشاوره درباره حدود ۳۰ موضوع آغاز شده و مشاوره درباره بیش از ۱۰۰ موضوع برای تعدیل یا اصلاح موضوعات در حال اتمام و حدود ۲۰ مورد در مرحله نهایی شدن است و پرونده ۷ مورد بدون نیاز به رسیدگی، مختومه اعلام شده است.

تجزیه و تحلیل

روش‌های تجاری کشورهای عضو به‌طور منظم در بررسی‌های روش‌های تجاری^{۱۹} به دقت مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین دبیرخانه سازمان، تجارت جهانی را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و اطلاعات مربوط را به‌صورت مرتب منتشر می‌کند.

فعالیت‌های آموزشی و هماهنگی‌های تخصصی

فعالیت‌های آموزشی و هماهنگی‌های تخصصی سازمان تجارت جهانی عمدتاً برای کشورهای عضو بویژه کشورهای در حال توسعه و کشورهایی که در حال انتقال از برنامه‌ریزی متمرکز به برنامه‌ریزی غیرمتمرکزند صورت می‌گیرد.

برگزاری گردهمایی

در مارس ۱۹۹۹، سازمان تجارت جهانی دو گردهمایی برای تجارت و محیط و تجارت و توسعه برگزار خواهد کرد.

آثار سازمان تجارت جهانی بر محیط اقتصادی

اقتصاددانان سازمان تجارت جهانی و سایر نهادهای مربوط، به آن، ارقام متعددی را درباره آثار اجرای موافقتنامه‌های سازمان تجارت جهانی بر اقتصاد جهانی ارائه می‌کنند. در سال ۱۹۹۴، اقتصاددانان برآورد کردند که موافقتنامه‌ها می‌تواند ۱۸۴ تا ۵۱۰ میلیارد دلار روی اقتصاد جهانی تاثیر داشته باشد.

موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت و اقدامات ناشی از دوره‌های مختلف و هدف‌های سازمان تجارت جهانی دارای آثار مهمی بر اقتصاد جهانی است. مهمترین این تاثیرات به اختصار به شرح زیر

آثار سازمان تجارت جهانی بر محیط مالی

سازمان‌های منطقه‌ای و جهانی مانند سازمان تجارت جهانی، سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^{۲۱}، اتحادیه اروپا^{۲۲}، موافقتنامه آزاد امریکای شمالی^{۲۳} و آپک^{۲۴} در راستای آزادسازی تجارت جهانی گام‌های بلندی برداشته‌اند. این تلاش‌ها به شتاب رشد تجارت جهانی و روند جهانی شدن افزوده است. در نتیجه، تقاضای بین‌المللی برای اطلاعات مالی مربوط، قابل اتکا، قابل مقایسه و جامع افزایش یافته است. این سازمانها، همواره بر اهمیت استانداردهای بین‌المللی تاکید دارند و آن را ابزاری برای پاسخ به تقاضای فزاینده برای اطلاعات مالی در سطح بین‌المللی می‌دانند.

سازمان تجارت جهانی کمیته استانداردهای بین‌المللی حسابداری^{۲۵} و فدراسیون بین‌المللی حسابداران^{۲۶} را به‌عنوان دو مرجع بین‌المللی حسابداری به رسمیت می‌شناسد.

کمیته استانداردهای بین‌المللی حسابداری در سال ۱۹۷۳ به‌وجود آمد. این کمیته همزمان با گسترش مبادلات اقتصادی بین کشورها، با هدف هماهنگ‌سازی^{۲۷} استانداردهای تهیه و ارائه گزارش‌های مالی در سطح بین‌المللی تشکیل شده و تاکنون پیشرفت‌های چشمگیری داشته است. تغییرات محیطی سال‌های اخیر شامل رشد بازارهای سرمایه، حذف موانع تجاری، پیدایش شیوه‌های جدید

کشورهای عضو الزامی نیست فرایند شناخت متقابل در معاملات دوجانبه بین کشورها جایگزین معاملات جهانی شده است. سازمان تجارت جهانی امیدوار است این رهنمودها، تسهیلات بیشتری را برای فعالیت حسابداران در کشورهای مختلف فراهم کند.

چالشهای مهم سازمان تجارت جهانی در آینده
به رغم دستاوردهای ارزنده‌ای که سازمان تجارت جهانی در صحنه تجارت جهانی کسب کرده است بسیاری از مشکلات همچنان باقی است. مواردی که در زیر به آن اشاره می‌شود چالشهای آینده سازمان تجارت جهانی است.

● هنوز در بخش منسوجات و کشاورزی، تعرفه‌ها همچنان بالاست و تلاش برای حذف سهمیه‌های واردات به‌گندی جریان دارد؛

● به باور بسیاری از دولتها باز کردن بازار داخلی به روی خارج امتیازی است که ناچار باید داد و به خودی خود اقدام مناسبی در جهت منافع کشور به شمار نمی‌آید. حتی ایالات متحد و اروپا که سردمداران تجارت آزاد هستند، بخشهایی از اقتصاد خود را با هدف حمایت از کارگران صنایع نوپا، بسته نگه می‌دارند؛

● موضوع جهانی شدن، نگرانیهایی در کشورهای ثروتمند به وجود آورده است و آنها از این مسئله واهمه دارند که آزادسازی تجاری با کشورهای فقیر، اشتغال و رفاه شهروندانشان را به خطر اندازند؛

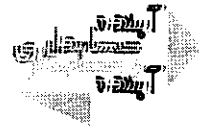
● افزایش تعداد و گسترش موافقتنامه‌های تجاری منطقه‌ای، چالشی اساسی برای سازمان تجارت جهانی است. در سال ۱۹۹۰ تعداد این قراردادها کمتر از ۲۵ توافق بود. اکنون تعداد آنها شامل اتحادیه اروپا، موافقتنامه تجارت آزاد امریکای شمالی و انجمن ملل جنوب شرق آسیا^{۳۰} به ۹۰ توافق افزایش یافته است. اختلاف نظر عمیقی در مورد محاسن و معایب مناطق آزاد تجاری در چارچوب جهانی مشاهده می‌شود. به‌رغم اینکه تمام گروه‌بندی مناطق آزاد تجاری نوپا و خواهان آزادسازی بیشتر و محدودیت کمتر تجارت در سطح جهانی هستند و هیچیک از آنها قوانینی که با

تجاری، افزایش تقاضا برای اطلاعات جدید، تحولات سریع فن‌آوری اطلاعات و نیاز به اطلاعات مربوط و قابل اتکا، در اقتصادهای در حال گذار موجب شده است کمیته استانداردهای بین‌المللی به تجدید نظر در هدفها و ساختار خود بپردازند تا بتواند جوابگوی نیازهای دنیای در حال تغییر باشد.

فدراسیون بین‌المللی حسابداران در سال ۱۹۷۷ با هدف توسعه حرفه حسابداری با استانداردهای هماهنگ به‌وجود آمده است و در شرایط حاضر نمایندگی ۷۰ انجمن حرفه‌ای حسابداری از ۵۰ کشور را به عهده دارد و دارای کمیته‌های تخصصی در زمینه‌های عملیات حسابداری، آموزش، اصول اخلاقی، کنگره‌های بین‌المللی، حسابداری مدیریت، برنامه‌ریزی و سازمانهای منطقه‌ای برای دستیابی به برنامه دوازده ماده‌ای خود در طول پنج سال آینده است. خوشبختانه انجمن حسابداران خبره ایران از سال ۱۳۷۷ به عضویت این فدراسیون بین‌المللی در آمده است.

در جلسه دسامبر ۱۹۹۷ در سنگاپور، وزرای ۱۳۰ کشور عضو سازمان تجارت جهانی با صدور بیانیه‌ای حمایت خود را از کمیته بین‌المللی استانداردهای حسابداری و فدراسیون بین‌المللی حسابداران ابراز داشتند و از نقشی که این دو مرجع بین‌المللی برای تدوین استانداردهای هماهنگ برای حرفه حسابداری در جهان به کار می‌برند قدردانی کردند. این کار، فرایند تدوین استانداردهای هماهنگ برای حرفه حسابداری و تعداد شرکتیایی که از یک مجموعه استانداردهای هماهنگ بین‌المللی پیروی خواهند کرد را افزایش داده و یکنواختی را در اطلاعات صورتهای مالی در گزارشهای شرکتها ایجاد می‌کند.

طبق برنامه‌ریزی‌های به‌عمل آمده در سال ۱۹۹۷، گروه کاری خدمات حرفه‌ای سازمان تجارت جهانی^{۳۸} کار روی حرفه حسابداری را در دستور کار خود گذاشت و موافقتنامه‌های شناسایی متقابل در بخش حسابداری^{۳۹} را مورد تصویب قرار داد. در این موافقتنامه که اجرای آنها توسط تمام

راههای معمول شرکتهای بومی ممنوع می‌سازد یا در برخی موارد دولتها نسبت به انحصارات بین‌المللی مانند شرکتهای نفتی یا آلومینیوم با دیده اغماض می‌نگرند. بنابراین در سالهای آینده سازمان تجارت جهانی باید قوانین جدیدی به منظور کاهش این اصطکاک وضع کند؛

● رابطه بین تجارت و محیط زیست بسیار بحث‌انگیز است. به عقیده سیاستگذاران سود تجارت از تفاوت قیمت‌های نسبی در کشورهای مختلف به دست می‌آید و متغیرهای تعیین کننده آن نیز عوامل تولید، بهره‌وری و موارد دیگری از این قبیل است. این تصور وجود دارد که شرکتی محیط را آلوده سازد و شرکت مشابه آن در کشور دیگر، مجبور به پرداختهای هزینه‌های محیط زیست باشد. تاکنون سازمان تجارت جهانی از کنار قضیه محیط زیست به‌سادگی گذشته است و گروه‌های کاری سازمان تجارت جهانی در بخش تجارت و محیط‌زیست نیز اذعان دارند که کار اساسی صورت نگرفته است؛

● اعضای سازمان تجارت جهانی روز به روز در حال افزایش است. تا این لحظه بزرگترین کشور جامانده چین است. چین دومین اقتصاد بزرگ جهان و دهمین صادرکننده جهانی است. سازمان تجارت جهانی بدون عضویت چین نمی‌تواند سازمان جهانی به معنای واقعی کلمه باشد؛

● خلا اراده سیاسی در مناطق مختلف جهان از مشکلات سازمان تجارت جهانی است. تهدیدهای سیاسی موجود در جهان و نبود واکنش سریع نسبت به بحران‌ها موجب این نگرانی است که دولتها، زیر فشار جناح‌های مختلف سیاسی و اتحادیه‌های کارگری به سیاستهای حمایتی در عرضه تجارت روی آورند.

پی‌نوشت

- 1- Globalization
- 2- Trade Liberalization
- 3- Delaware
- 4- European Union (EU)
- 5- General Agreement On Trade and Trade (GAAT)
- 6- World Trade Organization (WTO)

مقررات سازمان تجارت جهانی منافات داشته باشد، وضع نکرده‌اند، مخاطرات آشکاری در این مورد وجود دارد. زیرا توافقات منطقه‌ای فرایند طبیعی تجارت را منحرف می‌کنند و مقررات ویژه مناطق آزاد تجاری، بر ابهام و پیچیدگی قوانین تجارت جهانی می‌افزایند.

● باید تعرفه اقلام تجاری باز هم کاهش یابد. به رغم وجود مجازات برای کشورها از زمان تاسیس موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت، هنوز هم حتی بازترین اقتصادها نیز برخی موانع را همچنان حفظ کرده‌اند؛

● مقاومت در برابر حذف تعرفه‌ها در بخش کشاورزی بسیار قوی است. تعرفه دیگر موانع تجاری برای محصولات کشاورزی به رقم سنگین ۴۰ درصد در سطح جهان می‌رسد و به گفته کارشناسان، این امر از دلایل نبود تخصیص بهینه و نابودی بسیاری از ارزشهاست؛

● یکی دیگر از چالشهای آینده، گسترش تجارت در بخش خدمات است. آهنگ رشد در این بخش، از آهنگ رشد کالاهای تجاری بیشتر است. دور جدید گفتگوها در مورد خدمات، در سال ۲۰۰۰ میلادی آغاز می‌شود و هدف از آن تحکیم توافقاتی سال گذشته در بخش ارتباطات از راه دور، خدمات مالی و فن‌آوری اطلاعات است؛

● سازمان تجارت جهانی باید نحوه و میزان دخالت خود را در امور حساسی مانند قوانین ضدانحصار، محدودیت برای سرمایه‌گذاری خارجی، حقوق کار و محیط زیست روشن سازد. موضوعهای یاد شده از بعد نظری پیچیده و از بعد عملی بحران‌آفرین هستند. زیرا بسیاری از دولتها، دخالت در این‌گونه امور را نقض حق حاکمیت خود می‌دانند و نظارت سازمانهای فراملی را نمی‌پذیرند. سازمان تجارت جهانی ناگزیر باید بین تغییر در سیاستهای داخلی که تاثیر منفی بر تجارت جهانی دارند و حق حاکمیت ملی دولتها به نوعی تعادل دست یابد؛

● تجارت و انحصار از راه‌های گوناگون در هم تنیده‌اند. برای مثال در مقررات داخلی برخی کشورها، تاسیس کارخانه توسط سرمایه‌گذار خارجی یا توزیع کالاهای شرکت خارجی را از

کشور ایالات متحد، کانادا و مکزیک ایجاد شده است. طبق این موافقتنامه به تدریج کلیه تعرفه‌ها و محدودیت‌های تجاری برداشته خواهد شد.

۲۴- آپک (The Asia Pacific Economic Cooperative (APEC) از گروه‌های منطقه‌ای همکاری اقتصادی می‌باشد که شامل ۶ عضو انجمن ملل جنوب شرقی آسیا - آسه آن یعنی اندونزی، مالزی، سنگاپور، فیلیپین، تایلند و برونئی و همچنین کشورهای ایالات متحد، استرالیا، کانادا، زلاندنو، ژاپن، کره جنوبی، هنگ‌کنگ و تایوان است.

- 25- International Accounting Standards Committee (IASC)
- 26- International Federation Of Accountants (IFAC)
- 27- Harmonization
- 28- The WTO's Working Party On Professional Services
- 29- Guidelines For Mutual Recognition Agreements Or Arrangement in The Accountancy Sector
- 30- The Association Of South East Asian Nation (ASEAN)

منابع

- ۱- امیدبخش، اسفندیار و مسعود طارم‌سری، آشنایی با موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت) و بررسی تبعات الحاق جمهوری اسلامی ایران به آن، موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، چاپ دوم، بهمن ۱۳۷۲.
- ۲- اسماعیل‌پور، حسن، مدیریت بازاریابی بین‌المللی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، چاپ اول، ۱۳۷۶.
- ۳- بزرگ اصل، موسی، تغییرات راهبردی کمیته استانداردهای بین‌المللی حسابداری در آینده، فصلنامه حسابرس، شماره سوم، ۱۳۷۸.
- ۴- رحیمیان، نظام‌الدین، حسابرسی جهانی سردرگمی حسابداری، حسابدار شماره ۱۳۰، اردیبهشت ۱۳۷۸.
- ۵- مرکز تجارت بین‌الملل و دبیرخانه مشترک المنافع، راهنمای تجاری دور آروگونه، ترجمه مدیریت پژوهش‌های اقتصادی و بین‌المللی، موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، چاپ اول، آبان ۱۳۷۵.
- ۶- گوئر دیلر، رینهارد، پیدایش فدراسیون بین‌المللی حسابداران (ایفک)، حسابدار شماره ۱۲۶، تیر ۱۳۷۷.
- ۷- هریرا خوان ای، اکتون و آینده فدراسیون بین‌المللی حسابداران. حسابدار شماره ۱۲۶، تیر ۱۳۷۷.
- ۸- نصیریان، محمد مهدی، موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت، پنجاه سال گذشت، مجله برنامه و بودجه، شماره ۳۱ و ۳۲.
- 9- ---, Ministers back IASs and ISAS, Accountancy International, Feb, 1997, P.16
- 10- ---, WTO adopts guidelines, Accountancy International, July, 1997, P.20.
- 11- WWW. WTO. Org/ WTO/ Focus. htm

- 7- International Trade Organization (ITO)
- ۸- تعرفه‌ها (Traiffs) یکی از مهمترین ابزارهای سیاست تجاری دولتهاست و منظور از آن مالیاتی است که برای واردات و یا صادرات در نظر گرفته می‌شود. این نوع محدودیت که معمولاً با عنوان تعرفه گمرکی، حقوق گمرکی، سود بازرگانی و... وضع می‌شود ممکن است به منظور کسب درآمد برای دولت و یا حمایت از سازمانهای تولیدی داخلی و یا هر دو باشد.
- 9- Most-Favored-Nation (MFN)
- 10- Contracting Parties
- 11- Non-discrimination
- ۱۲- دامپینگ Dumping هنگامی رخ می‌دهد که قیمت محصول صادر شده از یک کشور به کشور دیگر کمتر از قیمت نظیر آن در عرف معمول تجاری برای کالاهای مشابهی باشد که برای مصرف به کشور صادرکننده اولیه، وارد می‌شود. دامپینگ به نفع خریداران است چون کالا را با قیمت ارزانتری خریداری می‌کنند اما رقبا به آن، به صورت عملی خصمانه می‌نگرند که بازار داخلی را مورد تهاجم قرار داده است. به این دلیل در بسیاری از کشورها و در کشورهای عضو WTO قوانین ضد دامپینگ (Anti-Dumping) وجود دارد.
- ۱۳- منظور از محدودیت‌های غیر تعرفه‌ای (Nontarif Barriers) استانداردهای بهداشتی، استانداردهای صنعتی، قوانین بسته‌بندی، قوانین نام و نشان و نوشته‌های روی بسته‌بندی و سایر قوانین و مشکلاتی است که می‌تواند بر سر راه شرکتها در کشور خارجی ایجاد شود.
- 14- General Agreement On Trade in Services (GATS)
- 15- Agreement On Trade- Related Aspects of Intellectual Property (TRIPS)
- 16- Third Ministerial Conference
- 17- Committee On Regional Trade Agreements
- 18- Dispute Settlement Body
- 19- Trade Policy Reviews
- 20- Reciprocity
- ۲۱- سازمان توسعه و همکاری اقتصادی The Organization For Economic Cooperation and Development (OECD) در سال ۱۹۶۰ برای همکاری بین ۲۴ کشور صنعتی جهان شکل گرفت. علاوه بر فعالیتهای اقتصادی، واحدهای زیر نظارت این سازمان اطلاعات اقتصادی، اجتماعی و مالی زیادی را در مورد کشورهای جهان جمع‌آوری و تحلیل می‌کند و در تهیه گزارشهای اقتصادی مورد استفاده قرار می‌دهد.
- ۲۲- The European Union (EU) که قبلاً جامعه اروپا (European Commission (EC) نامیده می‌شد، در سال ۱۹۹۳ با هدف ایجاد یک بازار متحد، توسط اعضای جامعه اروپا تاسیس و موجب برداشتن تعرفه‌ها و جریان آزاد کالا، سرمایه و افراد بین کشورهای عضو شد.
- ۲۳- The North American Free Trade Agreement (NAFTA) موافقتنامه‌ای که در سال ۱۹۹۳ بین سه